

som Indenrigsminister ikke fremtræder med Lovforslag, som jeg opgav, da jeg stod som Candidat til en Plads i Folkethinget. Marsagen, hvorfor jeg ikke kunde fastholde det, tror jeg tydeligt at have udtalt. Jeg skal kun gjentage den kortelig. Grunden var den, at dette Forslag havde en saa dybt indgribende Betydning med Hensyn til Eiendomsforholdene, at det mødte en saa afgjort og bestemt Modstand hos hele den ene Part, nemlig Godseierne; og at det ikke blev støttet af den offentlige Mening. Jeg tilstaaer, at en Erfaring, jeg gjorde i rigt Maal, understøttede disse Grunde. Det er den Erfaring, hvor overordentlig vanskeligt det er at tage sine Indtægter. Jeg havde en rig Leilighed, dertil ved at gennemgaae 3 à 4000 Skolelæreres Taxationer af deres Indtægter og sammenligne dem med lignende Taxationer, da der var Tale om Ansættelsen af Krigsskat. Det Dnskeligste havde været, om begge Parter, baade Godseiere og Bønder, kunde være blevne enige, om denne Overenskomst kunde være fremkommen i et Forslag, som Regjeringen kunde slutte sig til og gennemføre — jeg mener naturligtvis ikke, at det skulde være alle enkelte Godseiere og Bønder, men kun de mere fremragende Personligheder fra begge Sider. Dette har imidlertid ikke været Tilfældet. Der er ikke fremkommet noget som helst Forslag til en saadan Overenskomst. Naar en æret Rigsdagsmand (Carlsen) bemærkede, at vi her engang skulde begynde at forhandle, om vi vilde det Ene eller det Andet, og saa til Slutning tage vor Bestemmelse, om vi vilde have Selveiendom eller Bevarelsen af Fæsteforholdet, da staaer det ham jo, hvis han ønsker, at Selveiendom skal fremmes, frit for her i Landstinget at indkomme med Forslag til den Maade, paa hvilken han har tænkt sig at ordne dette Forhold; han kunde derved undgaae det efter hans Mening Modsigende i dette Forslag. Kunde man ved et saadant Forslag paa en mere consequent Maade løse Spørgsmaalet, skulde det være mig kjerere end dette Lovforslag. Jeg skulde med Glæde modtage Alt, hvad han i saa Henseende maatte komme med. Da dette imidlertid ikke er kommet, og der heller ikke er givet os noget Løfte derom, maa jeg, ialfald foreløbigt, fastholde Udkastet. Det

var altsaa givet, at en mere gennemgribende Lov, efter sin Forholdene ere, nu ikke kunde gennemføres; det var tillige givet, at en Samvirken imellem Parterne — om de end kunde slutte sig sammen, saalænge der kun var Tale om noget mere Løst — ikke lagde sig for Dagen i noget bestemt Forslag. Det Spørgsmaal maatte da alvorligt paatrænge sig mig, hvad der da var at gjøre. Man kunde maaskee sige, at Regjeringen ikke behøvede at røre ved Forholdet, men selv om Regjeringen ikke havde rørt ved det, er der ingen Tvivl om, at der var blevet rørt ved det igjennem et privat Forslag, og det er altid vanskeligt for et privat Forslag, der lettere slutter sig til den ene eller anden Side, at iagttage de Hensyn og det Maadehold, som Regjeringen ifølge sin Stilling er opfordret til strengt at tage; men det er endnu vanskeliggere, naar fra første Færd af en Sag har faaet en skjæv Stilling, at styre den og lede den i det rette Spor. Jeg anseer det for en Regjerings Pligt at tage de Spørgsmaal, der bevæge en lovgivende Forsamling i sin Haand, at søge efter bedste Evne at løse dem, og det er ogsaa ligeoverfor den Sikkerhed og Visshed, at Spørgsmaalets gjentagne Behandling ikke vil kunne undgaaes, af Vigtighed at see, hvorledes Sagen maatte stille sig, betragtet fra Regjeringens Side. Der forelaa nu snarest det Spørgsmaal, som Ingen ialfald tidligere har havt noget Væsentligt at indvende imod, at have den saakaldte mildere Fæstetvang. Jeg kalder den fremdeles den mildere Fæstetvang; man kunde maaskee, da denne Fæstetvang i mange Forhold ikke træder saa tydeligt frem, kalde den den skjulte Fæstetvang; da Bruger og Eier falde sammen, aabenbarer den sig jo kun i visse enkelte Tilfælde. Den skjulte Fæstetvang har vistnok ingen stor Betydning; men i de Egne, hvor Selveiendom er meget udbredt, er den dog ikke ganske uden Betydning, og i disse Egne er denne Bestemmelse bleven modtagen med Paaskjønnelse, saavidt jeg har erfaret. Man har ikke troet, at der var nogen Anledning til at beholde den; Lovgiveren har heller ikke om dette Punkt givet en samlet Bestemmelse; men det var først 14—16 Mar, efterat de andre Bestemmelser vare komne om Fæsteforholdets Regulering, at denne Tilsporing kom. Naar